

หัวข้อเรื่อง	การวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อเสนอแนวทางการกำหนดจุดยืนการดำเนินงานด้านการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ ด้วยกระบวนการ Strategic Foresight
ชื่อผู้วิจัย	ภาวิณี ธนกิจไพบูลย์
สถาบัน	กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมควบคุมโรค
ปี	2564

บทคัดย่อ

การวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อเสนอแนวทางการกำหนดจุดยืนการดำเนินงานด้านการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ ด้วยกระบวนการ Strategic Foresight มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวน วิเคราะห์สถานการณ์โรคและภัยสุขภาพ ปัจจัยแวดล้อมที่คุกคามต่อสุขภาพประชาชนในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา แนวโน้มที่จะเป็นความท้าทาย โอกาส ภัยคุกคามในการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์สถานการณ์เป็นข้อเสนอแนวทางการกำหนดจุดยืนการดำเนินงานด้านการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพที่พึงประสงค์ในอีก 10 ปีข้างหน้า

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) โดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) และการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมหรือข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย (1) แผนในระดับต่าง ๆ (2) ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสถานะสุขภาพของประชาชนไทย และ (3) ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของกรมควบคุมโรค

ผลการศึกษาพบว่า 1) กระบวนการวิเคราะห์และหาความเชื่อมโยง (Environment Scanning) โดยการศึกษาเอกสาร สามารถแบ่งรายละเอียดเนื้อหาที่ได้ทำการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือปัจจัยภายใน โดยทำการพิจารณาประเด็นย่อยภายใต้ประเด็นหลักทั้ง 3 ว่ามีประเด็นใดที่มีความสอดคล้อง เกี่ยวข้อง เชื่อมโยงกับแต่ละประเด็นในแผนทุกระดับ ทั้งประเด็นที่ระบุในแผนอย่างชัดเจน และประเด็นที่มีความเกี่ยวข้อง/เชื่อมโยง/สอดคล้องหรือเป็นตัวชี้วัดในแผน ส่วนปัจจัยภายนอก ได้ใช้ STEEP Analysis ในการพิจารณา ซึ่งผลการพิจารณาลำดับความสำคัญของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ได้ปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อน 2 ปัจจัย (Driver Selection) โดยคัดเลือกปัจจัยสำคัญที่มีค่าคะแนนสูงสุด 2 ปัจจัย เพื่อเป็นกรอบในการจัดทำ Scenario Building ซึ่งปัจจัยที่เป็นแกน x เป็นปัจจัยภายใน ได้แก่ กำลังคนด้านการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ ส่วนแกน y เป็นปัจจัยภายนอก ได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

การจัดทำฉากรหัสจากปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อน 2 ปัจจัย ได้แก่ 1) **ฉากรหัสที่ 1 “สุขภาพดีสู่วิกฤติเศรษฐกิจไทย”** กล่าวคือ ประเทศไทยกำลังประสบปัญหาวิกฤติทางเศรษฐกิจ ในขณะที่กำลังคนด้านการป้องกันควบคุมโรคยังมีศักยภาพและเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน 2) **ฉากรหัสที่ 2 “ปลอดโรค ปลอดภัย เศรษฐกิจไทยเติบโต”** กล่าวคือ สภาพเศรษฐกิจของประเทศไทยกำลังขยายตัวและเติบโตอย่างต่อเนื่อง กำลังคนด้านการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ ก็มีศักยภาพและเพียงพอต่อการป้องกันควบคุมโรค 3) **ฉากรหัสที่ 3 “วิกฤติโรคและภัยสุขภาพทำเศรษฐกิจทรุด”** เมื่อประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤติทางเศรษฐกิจ ปัญหาด้านโรคและภัยสุขภาพก็ยังคงมีอย่างต่อเนื่องโดยที่กำลังคนด้านการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพขาดศักยภาพและมีไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน และ 4) **ฉากรหัสที่ 4 “เศรษฐกิจเติบโตภายใต้ความเสี่ยงของโรคและภัยสุขภาพ”** เมื่อเศรษฐกิจของประเทศไทยกำลังขยายตัวและเติบโตอย่างต่อเนื่อง แต่กำลังคนด้านการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพกลับขาดการพัฒนาศักยภาพและมีไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน

ทั้งนี้ จากการศึกษากระบวนการดังกล่าว พบข้อเสนอต่อกระบวนการกำหนดจุดยืนองค์กรด้วยกระบวนการ Strategic Foresight คือ 1) กระบวนการจัดทำ Environment Scanning ควรมีการศึกษาและวิเคราะห์ให้ครอบคลุมบทบาทภารกิจของหน่วยงานทั้งหมด เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงความเกี่ยวข้องความสัมพันธ์ และการวิเคราะห์ความสำคัญของแต่ละประเด็นได้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น รวมทั้งปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องในทุกมิติ 2) กระบวนการหาปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อน 2 ปัจจัย (Driver Selection) ต้องกำหนดกรอบการวิเคราะห์ข้อมูลและกำหนดเกณฑ์การพิจารณาให้ชัดเจน เพื่อความแม่นยำและเที่ยงตรงในการกำหนดปัจจัยสำคัญประกอบการจัดทำ Scenario Building 3) กระบวนการจัดทำเรื่องเล่าสำหรับฉากรหัสเป็นกระบวนการที่สำคัญเพื่ออธิบายสถานการณ์ของแต่ละฉากรหัสให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น และ 4) กระบวนการจัดทำ Strategic Foresight จะมีความครอบคลุม สมบูรณ์และเป็นไปได้มากยิ่งขึ้น หากกระบวนการจัดทำเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันระดมสมองเพื่อสร้างภาพอนาคตในแต่ละฉากรหัสเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์และแนวโน้มความเป็นไปได้มากที่สุด

คำสำคัญ: การกำหนดจุดยืน การป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพที่พึงประสงค์